

Yurtdışında Bulunan Türk Çocuklarının Eğitimleriyle İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri^a

Niyazi CAN^b & Mustafa CAN^c

Özet

Toplumların geleceğini emanet edecekleri bireyleri yetiştirmek en zor işlerden birini oluşturur. Bu görevin yurt dışı ortamlarda daha bilinçli ve disiplinli yapılması gerekir. “Yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimiyle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?” sorusuyla bu araştırmanın problemi belirlenmiştir. Araştırma problemini çözmek üzere tarama modelinden yararlanılmıştır. Çalışma evreni olarak genelde yurtdışında bulunan Türk vatandaşı aileler ve bunların eğitim ortamları, özelde de Belçika, İsviçre, Almanya ve Avusturya’daki aileler seçilmiştir. Araştırmacıların 2007 Haziran ve 2009 mayıs ayında bu ülkelere yaptıkları ziyaretlerinde araştırmanın verileri toplanmıştır. Araştırmanın verileri literatür taraması, kayıt ve raporların incelenmesi, gözlem ve görüşme teknikleriyle sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla 30 Türk vatandaşı ve 20 öğretmenle mülakat yapılmıştır. Kullanılan tekniklerle sağlanan verilere dayanarak araştırmaya esas teşkil edecek sonuçlar ortaya konulmuş ve öneriler geliştirilmiştir.

Yurtdışında bulunan Türk çocuklarının eğitim sorunları arasında okullardaki eğitim dilini bilmemelerinden kaynaklanan başarısızlık, bu dili öğrenenlerden bir bölümünün de ana dillerini bilememe, kültürel ilişkilerinde yetersizlik sorunları bulunmaktadır. Ailelerin çocuklarıyla ilgilenmeme, Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerine, bilgilenme ve bilinçlenme etkinliklerine katılmama, iletişimsizlik ve aile ilişkilerinde kopukluk sorunları da vardır. Türk temsilciliklerinin ve öğretmenlerin de daha özverili çalışmaları beklenmektedir. Sorunların çözüm yöntemlerinden biri işbirliği sürecini işletmektir. Yurt dışında okul aile işbirliğinin bilinçli, yeterli ve sürekli yapılması gerekir. Ana ve babaların bu yönde hazırlanması ve işbirliğinin gereklerine inandırılması gerekir.

Anahtar Sözcükler: Yurt dışında eğitim, ailelerin eğitimsel sorunları, ailelerin sorumlulukları.

---

^a Bu makale 14-16 Mayıs 2009 tarihinde Belçika’da düzenlenen II. Avrupalı Türkler Kongresi’nde sunulan “Yurtdışında Bulunan Türk Ailelerin Çocuklarının Eğitimiyle İlgili Sorunları ve Sorumlulukları” konulu bildiriden yararlanılarak ve geliştirilerek hazırlanmıştır.

^b Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, niyazic@erciyes.edu.tr, Kayseri.

^c Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mcan@erciyes.edu.tr, Kayseri.

Turkish Children Abroad, The Problems They Face And The Proposals They Have Related To Education

Abstract

It is one of the most difficult deeds to bring up individuals to whom people can entrust the future of the societies. This task should be done in a more consciously and disciplined way abroad. This study has addressed the question of “What are the problems and the proposals of Turkish children abroad in relation education?” Survey method is used in attempting to answer the research question of the study. For the purposes of this study, the general population consists of Turkish families who are living abroad and the educational environment they face, the representative sample is the families from Belgium, Switzerland, Germany and Austria. In June 2007 and in May 2009, the researchers visited some places and gathered data for the study. Collection of data was provided by means of literature reviews, analysis of the records and reports, observations and interviews. 30 Turkish citizens and 20 teachers were asked to participate in semi-structured individual interviews. The result of the research has been reached with the data gathered by means of different techniques used, and some suggestions were made.

Turkish children abroad have some educational problems. Failure stemmed from not knowing the language used in schools, inability to speak mother tongue in spite of the communicative competence they have in the target language, inadequacy in cultural relationships are some of these problems. Also there are problems related to Turkish families, for example some families are ignorant about their children, they don't give importance to Turkish ve Turkish Cultural Lessons, they are reluctant to take part in enlightening and awareness raising activities, there is a lack of effective communication and coldness among family members. It is expected that Turkish representatives and teachers should work in a more devoted way. One of the solutions is to carry out cooperation. An effective, deliberative and constant cooperation should be formed between the schools and the families abroad. Lastly the parents should be informed and convinced about the importance of the cooperation.

Key words: Education abroad, educational problems of families, responsibilities of families.

Giriş

Toplumların geleceğini emanet edecekleri nesilleri yetiştirmek en zor işlerden birini oluşturur. Bu zor görevi başarmak için tüm ilgililerin birlikte çalışması gerekmektedir. Okulda yönetim, ğretmen ve uzmanlar ile aile, resmi yetkililer, sivil toplum örgütleri ve derneklerin hep birlikte ve işbirliği içinde

çocukları geleceğe hazırlama sorumluluğunu yerine getirmeleri gerekir. Bilgi toplumu ve teknolojinin getirileri insan hayatını değişime zorlamaktadır.

Bilgi toplumu ve teknoloji üretimine, sürekli değişmelere ve gelişmelere rağmen hayatın kendisi ve süreçleri kimi zaman kolaylaşmakta, kimi zaman zorlaşmaktadır. İnsanlar uzaktakilere daha hızlı ulaşabilirken ilişkilerini en yakındaki aile üyeleriyle olması gerektiği şekilde sürdürmemektedirler. Ana babalar, bilişim teknolojisini de kullanarak dünya ile iletişim kurmakta, çocuklarıyla iletişim kuramamaktadırlar.

Dünyanın bir ucundaki gelişmeler izlenmekte, öğrenilmekte ama temel bir sorumluluk olan çocuklarla iletişim ihmal edilmektedir. Her şeye önemli miktarda paralar ayrılmakta fakat insanı gerçekte mutlu edecek aile üyelerinin eğitimi için yeterince harcama yapılmamaktadır. Ailelerde TV izlemeye zaman ayrılmakta, saatlerce yararlı olmayan konuşmalara ve gerekli gereksiz uğraşlara zaman harcanmakta, ama çocukların, kendilerine ve çevrelerine yararlı bir insan olmaları yönünde zaman ayrılmamaktadır. Eğitim ve iletişim bağlamında eğitimsel sorunlara, öğretmenle ilişkilere ve “çocuğun eğitimini daha iyiye nasıl götürebilirim” şeklindeki zihinsel çabalara zaman ayrılmamaktadır.

Eğitimin gerekliliğini kavramak yanında yöntemleri de bilinmelidir. Bunun için öncelikle eğitim sorumluluğu olanların eğitilmesi gerekmektedir. Yani ilk adım olarak bireylerin kendilerini eğitime çabası göstermeleri, ailelerin de görev ve sorumluluklarını yeterince öğrenmeleri büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de ya da yurtdışında eğitim alarak daha iyi okullarda okuyarak ve okutarak herkesin kendisine “çevremize ve kendimize yararlı olabilecek daha nitelikli mesleklere talip miyiz?” sorusunu sorması gerekir. Bu sorumluluğun gereği yönünde karar verilmiş ise, zor ama mutlaka başarılması gereken bu işi, eğitim işini çözenin yol ve yöntemlerini öğrenmeye hemen başlanmalıdır.

Temel Olarak Dikkat Çekilecek Noktalar

Velilerin çocuklarının eğitimiyle ilgili önemli sorumlulukları vardır. Ana babaların yurt dışındaki görev ve sorumlulukları çeşitlenmekte ve zorlaşmaktadır. Onların çocuklarını yetiştirmede daha etkili olmaları ve yanlış yaptıklarında doğrusunu yapabilecek davranışı öğrenmeleri için yeterli çaba sarf edilmemektedir (Gordon, 1989). Tabi bunun için öncelikle Türk işçi çocuklarının eğitimi ve birlikte yaşadıkları topluma uyum sorunlarının çözümlü yönünde sürekli çabaların gösterilmesi büyük önem taşımaktadır (Arslan, 1999;

Aydın, 2008). Yurt dışındaki Türk işçi çocuklarının eğitiminde hem annenin hem da babanın ayrı ayrı işlevleri ve sorumlulukları vardır.

Eğitime gerçekten inanıyorsa, görev ve sorumlulukları bulunan büyüklerin eğitim etkinliği olan her yerden ve imkandan yararlanmaları gerekir. Yurt dışı ortamlarda eğitime yoğunlaşmanın ayrı bir anlamı vardır. Bu bilinçle eğitime karar verildiğinde çocuk eğitimi, ergen eğitimi, yurtdışındaki ilave sorumluluklar, meslek seğimi, aile ilişkileri ve aile üyelerinin görevleri konularında kitaplar okumaya, ilgili uzmanlar getirtip seminerler düzenlemeye, düzenlenenlere katılmaya gayret gösterilmelidir.

Türk çocuklarına ve ana babalara yönelik olarak yurt dışı Türk temsilciliklerince ve sivil toplum örgütlerince düzenlenen eğitim öğretim amaçlı etkinliklere hiçbir mazerete sığınmadan katılma gerekliliği vardır. Bu tür toplantılarda ana babaların ihtiyaç duyduğu bilgilendirmelere yer verilmektedir. Bunların başında çocukların gelişim özellikleri ve iletişim kurma yöntemleri gelmektedir. Çocuğu ve ergeni anlayarak ve gelişimsel özelliklerini bilerek ancak eğitimlerine yardımcı olmak mümkündür.

Araştırmanın Problemi ve Yöntemi

İş bulma ve çalışma amaçlı olarak yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının işsizlik, yabancılık duygusu, dışlanma, uyumsuzluk ve eğitim sisteminden yerliler kadar yararlanamama gibi sorunları vardır. Türk vatandaşlarının çocuklarının eğitimiyle ilgili önemli sorunları bulunmaktadır. “Yurt dışındaki Türk ailelerin çocuklarının eğitimiyle ilgili sorunları ve temel sorumlulukları nelerdir?” şeklindeki soru cümlesi bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmuştur. Araştırma problemini çözmek üzere tarama modelinden yararlanılmıştır. Çalışma evreni olarak genelde yurtdışında Türk vatandaşı olarak bulunan aileler ve bunların eğitim ortamları, özelde de Belçika, İsviçre, Almanya ve Avusturya’daki aileler seçilmiştir. Araştırmacıların daha önceki İngiltere ve İsviçre’deki görevlerinde edindikleri tecrübe ve gözlemlere ilaveten, 2007 Haziran ve 2009 Mayıs tarihlerinde bu ülkelere yaptıkları ziyaretlerde araştırmanın verileri toplanmıştır. Araştırmanın verileri literatür taraması, gözlem ve görüşme teknikleriyle sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla 30 Türk vatandaşı ve 20 öğretenle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Sağlanan veriler esas alınarak “Yurtdışında Bulunan Türk Çocuklarının Eğitimiyle İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlıklı bu makaleye temel oluşturacak sonuçlar ortaya konulmuştur. Araştırma süreci

sonunda elde edilen sonuçlar esas alınarak araştırma ile ilgili çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında öncelikle ana babaların bilgilenmelerine temel oluşturmak üzere literatüre dayalı çocuğun ve ergenin gelişim özellikleri incelenmiştir. Bu incelemeden sonra yurt dışındaki Türk temsilciliklerinin kayıt ve raporları ve görüşmelere dayalı olarak yurtdışında bulunan Türk ailelerin çocuklarının eğitimiyle ilgili sorunları ortaya konmuş ve daha sonra sorunlar için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Çocuğun ve Ergenin Gelişim Özellikleri

Aşağıda çocuğun gelişim dönemlerine göre çocuk ve ergenlerin gelişimsel özelliklerine yer verilmiştir. Bu tür bilgilerin zenginleştirilerek ana babaların çocuklarının eğitimiyle ilgilenmelerinin ve onlarla etkili iletişim kurmalarının bilgi alt yapısı oluşturulabilir.

Okul Öncesi Dönem

4-5 yaşındaki çocuk girişken davranışlar sergiler. Bu dönemi Erikson “Girişimciliğe karşı suçluluk” olarak tanımlar. Bu yıllardaki çocuk kendi çabalarıyla bir şeyler ortaya koymak ister. Bu dönemde çocuğun yapmak istediklerine engeller konursa onda suçluluk duygusu oluşur, onun girişimcilik özellikleri körelir. Bu dönemde bilinçsiz düzeyde taklitler gözlenir. Okul öncesi dönem çocukları taklitten ve yetişkinleri gözlemekten hoşlanırlar.

Okul öncesi dönemin gelişimsel özellikleri dikkate alınarak çocuğun etrafında hep güzellikler oluşturulmalı, güzel konuşmalar ve doğru davranışlar sergilenmelidir. Bu yaştaki çocuklar büyüklerle birlikte karar vermeyi isterler. Onların oyun, arkadaş, kıyafet seçiminde kendi görüşleri alınmalıdır. Böylece çocukların bağımsız, girişken ve tutarlı kişilik geliştirmeleri sağlanmış olur.

Çocuklar çeşitli gelişim özellikleriyle tanınmaya çalışılmalıdır. Her şeyden önce çocukların gelişimleri süresince özellikle aile içinde giderilmesi gereken gereksinimleri vardır (Ohlsen vd., 1988): Bunlar;

- a. Sevgi alma ve verme,
- b. Kendini kabul etme,
- c. Başkalarının kabul edilme,
- d. Moral değerler kazanma,

- e. Cinsiyet rollerini öğrenme,
- f. Temel öğrenme becerileri öğrenme,
- g. Fiziksel sağlığı koruma,
- ğ. Fiziksel ve duygusal gelişimi tamamlama,
- h. Mesleki ilgi ve yetenekleri geliştirme.

Anne-babanın ve öğretmenin öncelikli amaçları ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı çocuklar yetiştirmektir. Tabii çocuk yetiştirmek ilgi, sevgi ve sabır gerektirir (Çetinkaya, 2004). Çocuğa gösterilecek ilgi ve sevgi çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimini bilerek gerçekleştirilebilir. Her dönemin kendine has özellikleri vardır. Özellikle okul öncesi dönemin psikolojisi çok önemlidir. Çocuk doğumdan itibaren devamlı bilgiler toplar. Duyuları, örneğin görme özelliği beş yaşında en kuvvetli dönemindedir. Beyin gelişiminin % 95'i beş yaşına kadar, kalan % 5'i 18-20 yaşlarına kadar tamamlanır (Cırılı, 2000). Ana babalar çocuğun 4-5 yaşlarında hem ilk öğretmenleri hem de onlar için en önemli kişilerdir. Bir insanın tüm yaşamı boyunca elde edeceği bilgilerin % 90'ını bu dönemde öğrendiği dikkate alındığında sorumluluğun ağırlığı da kolaylıkla anlaşılacaktır (Gordon, 1993). Bu durumda, gelişmenin hızlı olduğu okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilişkiler çok önemsenmeli, bu ilişkileri sağlıklı düzeyde gerçekleştirebilecek hazırlıklar yapılmalıdır.

İlköğretim Dönemi

İlköğretim döneminde (7-11 yaş) çocuklar kendi cinsleriyle oynamak isterler, arkadaşlarından çok etkilenirler, ana babalarıyla birlikte olmaktan da hoşlanırlar. Bu dönemde çocuklar, başkalarının haklarına saygı duyarlar ve kendi haklarına da saygı duyulmasını isterler. Çabalarında başarılı olmak isterler, başaramazlarsa kendilerinde aşağlık duygusu hissederler.

Belirtilen nedenlerle bu dönemdeki çocuklara başaracakları fırsatlar verilmeli, başarımları için cesaretlendirilmeli, kişiliklerine ve haklarına saygı gösterilmeli, örneğin özel eşyaları karıştırmamalıdır. Aksi halde yetersiz kişilik ve aşağlık duyguları geliştirirler. Yine psikanaliz kuramına göre ilkokul (7-11 yaş) yıllarında çocuklar somut işlemler dönemindedirler. Öğretmenler ve ana babalar tarafından onlara bazı mesajlar verilirken duyu organlarına hitap eden araçlar kullanılmalı, doğruluk anlatılırken sözden çok doğruluk modelleri gösterilmeli, okumanın önemi kavratılırken okuyan modelleri / kişileri gözlemleri ve okuma zamanlarını paylaşmaları sağlanmalıdır.

Karar vermeden ve fikir sahibi olmadan çok okumalı ve çevremizdeki olguları ve olayları doğru anlamalıyız. Okumak hem dilimizi hem de zihnimizi geliştirir. Bir Çin atasözünde ‘üç gün peş peşe kitap okumayanın konuşması bozulur’, denmektedir. İnsanımızın çoğu kitaplarla değil de maalesef televizyonla zaman geçirmektedir. Önce büyükler okumanın hazzını tatmalı ve çocuklara model oluşturmalı, sonra çocuklardan olumlu örnekleri sürdürmelerini beklemelidirler. Eğitimle çevrenin ve çevredekilerin etkilenmesi kolay olmasa da, istenirse bu durum mutlaka başarılacak bir süreçtir.

Çocuklara olumlu davranışların kazandırılması bilinçli çabalarla mümkündür. Bireyler önce kendilerinden başlayarak gerekli özveriye göstermeli, istenen olumlu davranışları bizzat sergileyerek bu davranışların gösterilmesini güçlendirecek maddi ve manevi desteği sağlamalı, böylece eğitimin beklenen başarılarına ulaşılmalıdır. Örneğin, meslek sahibi olmanın önemi, sigaranın zararları, okulun / okumanın yararları, tertip ve düzenin önemi hep yaşanarak kazandırılacak şeylerdir.

Ergenlik Dönemi

Ergenlik yıllarını içeren 12-18 arası yaş dönemi ”Kimlik kazanımına karşı kimlik krizi” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem “Ben kimim? Nasıl bir kişiym? Neler yapabilirim? sorularının sorulduğu yıllardır. Bu dönemde ergen, yapabilecekleri konusunda ve geleceğiyle ilgili belirsizlikler yaşar. Ebeveynlerin, ergenlerin değişik fırsat ve rolleri denemelerine imkan tanınmaları, duygusal ve zihinsel kargaşa halinden çıkmalarına destek olmaları, büyüklere göre hırçın sayılabilecek davranışlarına sabır ve hoşgörü göstermeleri çok önemlidir.

Okula devam yılları genelde ergenlik yıllarıdır. Gençlerin bu dönemle ilgili duygu ve zihin karmaşasıyla baş etmeleri gerçekten zordur. Büyüklerin ergen davranışlarını kendi dönemleriyle ve kendi yıllarıyla karşılaştırmaları da doğru bir davranış değildir. Çocuklar birbirleriyle veya arkadaşlarıyla da karşılaştırılmamalıdır. Her çocuk ve ergen başlı başına bir değerdir ve ayrı birer şahsiyettir. Psikolojide buna “bireysel farklılıklara göre davranım”, “bireysel niteliklere göre eğitim” denilmektedir.

Ergenlik döneminde birey, bedensel, ruhsal ve toplumsal alanda değişim yaşar. Bu dönemin özelliği olarak hem büyür hem de değişime uğrar. Ergenlik değişim, dönüşüm ve başkalaşım demektir. Ergenlik bazı yazarlara göre ikinci doğumdur. Ergenlik bireyin birçok cephede birden savaşmak

zorunda olduğu bir dönemdir (Parman, 2000). Bu dönem gerçekten zor yıllardır; ergenin vücudundaki değişmeler, bu değişmeleri alaya alan arkadaş çevresi veya büyüklerin anlamlı bakışları, bunların getirdiği sıkılganlıklar yanında, meslek seimi de bu yıllara rastlar. Diğer yandan, okul programlarının gerektirdiği düzenli ve disiplinli çalışma zorunluluğu gibi sorumluluklar kolay alt edilecek değişmeler değildir.

Çocuğun / ergenin tüm bu sorunlarla baş ederek başarılı olması için ona her anlamda destek olmaktan başka are yoktur. Örneğin;

- Çocuğa / ergene gt vermek yerine ona yaşantılar sunarak;
- Onun bedensel değişimlerinin herkesin yaşadığı olağan bir süreç olduğunu ona hissettirerek,
- Onun kimliğine, kişiliğine, tercihlerine saygı göstererek,
- Hırınlığını, başkaldırı şeklindeki davranışlarını “saygısızlık” olarak nitilemeden, onu gerçekten dinleyerek, ona inandığımızı göstererek,
- Arkadaş, okul sorunlarına çözüm bulmak istediğimizi bizzat çabalarımızla göstererek, okula giderek, öğretmenlerle görüşerek, inandırıcı görüşleri olanlarla ergenlerimizi buluşturarak,
- Okula ve derslere düzenli olarak devamlarının gerekliliğini söyleyerek değil bizzat göstererek ve inandırarak; okulları bitirmeden ayrılmanın bir ömür boyu kaybettireceklerini, bunu yaşayanlarla yüzleştirerek, ergenlere destek olunmalıdır.

Yurtdışındaki Mevcut Durum ve Sorunlar

Türk vatandaşlarının çalışma amaçlı olarak buldukları ülke halklarının sağlam vatandaşlık duyguları ile ülkelerine ve kurallarına bağlı oldukları müşahede edilmektedir. Halk, sorumluluk duygusu içerisinde her şeye karşı duyarlı, toplumsal kuralları iğnemeyen ve iğnetmeyen bir görünüm arz etmektedir. İnsanlar, zel ve resmi hayatta yasaların gereklerini yerine getirmektedirler.

Gelişmiş ülkelerdeki toplum yeleri, belirlenen kurallara uymayanlara da tepki gösterme eğilimindedirler. Yerli halk, özellikle düzen ve temizlik konularında titiz davranmakta, son yıllarda ülkelerinde yabancı nüfusun artması ile birlikte ortaya çıkan sorunlardan duydukları rahatsızlığı çeşitli vesilelerle ortaya koymaktadırlar. Yer yer ırkçılık, yabancıları dışlama gibi olaylarda son yıllarda artış görülmektedir (Bingöl, 2007). Türk vatandaşlarının yaşadıkları

ülkelerin eğitim sistemleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları durumlarda, çocuklarının karşılaştıkları eğitim sorunlarında çözüm üretmedikleri görülmektedir.

Ailelerin Çocuklarıyla İletişim Sorunları

Belirli bir plan ve program çerçevesinde, okul aile birliklerinin yerel otoritelerden sağladıkları imkanlar doğrultusunda ve Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığının gönderdiği Türk öğretmenleri tarafından Türkçe ve Türkçe Kültür Dersleri verilmektedir. Türk öğretmenlerinin gerek ders verdikleri okul idareleri ile gerekse okullarda görevli öğretmenlerle iletişim içerisinde bulunmaları, Türk çocuklarının eğitim-öğretimleriyle ilgili ilişkiler geliştirmeleri önem arz etmektedir. Bu programlarda sekiz ila onaltı yaş arası Türk çocukları aynı sınıflarda birlikte öğrenim görmektedirler. Bazı bölgelerde kimi öğretmenler imkanlar ölçüsünde seviye grupları oluşturmuşlardır.

Türk vatandaşlarının çocukları aynı anda hem Türkçe hem de diğer Türkçe Kültür Derslerini almaktadırlar. 10–15 öğrencili bir sınıfta her yaş grubundan birkaç öğrenci bulunabilmektedir. Bu durum, öğretimde iletişimi zorlaştırdığı gibi öğrencilerle yakından ilgilenmeyi de güçleştirmektedir. Bireysel farklılıklar dikkate alınmadığında da bu tür derslerden umulan amaca ulaşamamaktadır.

Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerine yeterli ilginin ve öğrenci katılımının olmaması önemli sorunlardandır. Çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlarının çocuklarının başarı düzeylerinin düşük olması diğer bir sorundur. Gerek ailelerin çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenmemeleri, gerekse çocukların buldukları ülkenin / bölgenin dilini yeterince öğrenmemiş olmaları hem iletişimi hem de doğal olarak okul başarısını olumsuz olarak etkilemektedir. Türk vatandaşlarının çocuklarının büyük çoğunluğu mezun olduklarında doğrudan ya da kolay bir sınavla üniversiteye gidebilecekleri liselere değil de, -özellikle dil ve matematik derslerindeki yetersizlikleri sebebiyle- mezunlarının mesleki eğitime gidecekleri okullara gitmektedir. Ancak bu okulları bitiren öğrencilerin büyük çoğunluğu da mesleki eğitim için iş yeri bulmakta sıkıntı çekmektedir. Bu durumdaki öğrenciler, mesleki uzmanlık belgeleri olmadıkları için birer vasıfsız işçi konumuna düşmekte ve en ağır ve en kalitesiz iş ortamlarında çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Öyle ki, bu durumda bile -iş bulabildikleri için- kendilerini mutlu sayabilmektedirler. Kimi öğrenciler velilerin okulla yeterince ilişki içinde olmamaları sebebiyle

öğrencilerin sınıf tekrarına kalmaları söz konusu olabilmektedir. Veliler, Türk temsilcilikleri, aile birlikleri ve dernekler olarak bu sorunun çözümü için etkili önemlerin alınması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından öğretmenler gönderildiği gibi, ailelere ve öğrencilere sırf danışmanlık yapacak rehberler ve psikologlar da gönderilmelidir.

Gerçekte eğitimle ilgili öğretmen, sivil toplum örgütleri vb. etkenler, aileye destek olan unsurlardır. Çocuklar için ana babanın yerini tutacak başka kimse, aile desteğinin yerini alacak başka bir destek yoktur. Çocuğun eğitimi, sadece öğretmenin, hocanın, okulun sorumluluğuna yüklenecek kadar kolay değildir. İlk ve temel sorumluluğu ana babalar almadan çocuğun eğitimini gerçekleştirmek mümkün değildir. Çocuğun eğitiminde aile temel, aile dışı faktörler destek unsurlardır.

Çocuklar büyüklerin en değerli varlıkları ve övünç kaynaklarıdır. Yeterince iletişim kurulamayan, ilgilenilmeyen, iyi eğitim verilmeyen çocuklarla mutlu olunması mümkün gözükmemektedir. Ana babası olmamak öksüz-yetim olmaktır. Gerçekte öksüz ve yetim olmak ise ilgisiz, kaygısız ve sevgisiz ana babalara sahip olmaktır.

Eğitimden sorumlu kişilerden, sorumlu oldukları bölgelerde yaşayan ailelerle etkili bir iletişim geliştirmeleri beklenir. Yazarlar (N.Can Londra'da eğitim müşavirliği yaparken ve M.Can da İsviçre'deki öğretmenlik görevi esnasında) çocuklarını Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerine göndermeyen velilerle bizzat görüşerek göndermeye ikna etmişler ve bunların düzenli devamını da sağlamışlardır. Bu araştırma kapsamında kendileriyle görüşülen aileler geçim için yoğun bir tempo ile çalıştıklarını ve bu ve benzeri nedenlerle çocuklarıyla yeterince iletişim kuramadıklarını ve ilgilenemediklerini belirtmişlerdir. Aileler için yurt dışında bulunmanın temel amacı para kazanmak olunca (Tezcan, 1994) aile içi etkileşim ve aile dayanışması ihmal edilebilmekte, kimi zaman aile içi çatışmalar yaşanmaktadır. Halbuki aile üyelerinin iletişim içerisinde bulunması, dayanışması, çocuklara gösterilecek ilgi ve sevgi tüm ekonomik ve sosyal getirilerden daha önemlidir. Velilerin tüm çabaları, tüm kazançları ve birikimleri aile mutluluklarına katkı sağlıyorsa gerekli ve değerlidir, değilse bunun fazla bir anlamı olmadığı unutulmalıdır.

Eşler birbirleriyle ve çocuklarıyla iletişim kurmayı yeterince bilmemektedirler. Aile üyeleri birbirlerini dinlemek yerine sadece karşıya konuşmayı ve öğüt vermeyi tercih etmektedirler. Bireyler birbirlerini

dinlemeyip dinler görünürken kendi savunmalarını hazırlamakta böylece iletişimin en büyük engelini oluşturmuş olmaktadır. Çocukların ve ergenlerin gerçekten önemsendiği ve dinlendiği onlara hissettirilmeden iletişimin başlatılması diğer bir sorunu oluşturur. Zaten yurtdışında bir yabancı olarak, bir Türk olarak yaşamanın temel ekonomik, sosyal, kültürel sorunları bulunmakta (Turan, 1997), çocuklarla ve gençlerle bilinçli olarak etkileşim ve paylaşım ortamlarının oluşturulamaması, onlarla yakından ilgilenilememesi, psikolojik ve iletişim sorunlarının artmasına neden olmaktadır.

Kendisine yöneltilen soruyla ilgili bir veli řu görüşleri paylaşmıştır. “Çoğumuz geçim için koşuşturmaktan ailemizi ve çocuklarımızı ihmal ediyoruz. Daha iyi iş bulmayı, daha çok para kazanmayı, Türkiye’ye yatırım yapmayı önemsiyoruz. Hatta kimi aileler Türkiye’den gelen damatlarıyla ve gelinleriyle sorunlar yaşıyor. Kolaylıkla iş bulamayan damat veya gelinle sürtüşmeler yaşıyor”. Daha informal görüşmelerde, damat ve gelinle kültürel ve ekonomik farklılıkların da önemli bir çatışma sebebini oluşturduğu belirtilmiştir. Oysa hem manevi hem de müspet bilimlerde “insan” en büyük değerdir. Düşünen, konuşan, tartışan, güven ortamı arayan özellikleriyle insanın bizzat kendisi tüm değerlerin merkezindedir ve üstündedir. Her türlü teknoloji, her türlü üretim ve hizmet insan için vardır. Aile içi ilişkilerde de bu gerçeğin hiçbir yerde ve hiçbir zaman göz ardı edilmemesi, eşler arasındaki kültürel farklılıkların anlayışla karşılanması gerekir. Eğitim seminerleriyle aile içi iletişim ve paylaşım ile ilgili bilgi ve değerlerin kazandırılması, böylece bu tür değerlerin doğru anlaşılması ve pekiştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ailelerin Çocuklarıyla İlgili Diğer Eğitimsel Sorunları

Bireylerin huzurlu ve mutlu olmalarında, içinde yaşadıkları toplumun değer ve düzgülerini öğrenmeleri ve uyum sağlamalarının etkisi büyüktür. Aileler çocuklarının toplum değerleri, ahlaki değerleri ve davranışlarının uygunluğundan birinci derecede sorumludurlar (Temel ve Aksoy, 2001). Benzer sorumluluk öğretmenler için de vardır. Öğretmenlerin verdiği bu amaçlı derslere veliler çocuklarını göndererek kültürel değerleri kazandırmada önemli katkılar alırlar. Görüşmelere göre yurt dışındaki ailelerin yarısı çocuklarının Türkçe ve Türk kültürüyle bağlarını sürdüreceğ eğitim ve etkinliklere katılımlarını sağlayamamaktadırlar. Aynı şekilde öğretmenlerin de aynı oranda ve yeterince bunu sağlama çabaları görülmemektedir. Türkçe ve Türkçe Kültür Dersleri çocukların ana dillerini ve kültürlerini öğrenmeleri için bir fırsattır. Bu fırsat

değerlendirmede hem velilere hem de öğretmelere görevler düşmektedir. Temel sorunlardan bir bölümü, bazı velilerin çocuklarını düzenli olarak bu derslere göndermemeleri, derslere devam eden çocukların takip edilmemeleri, kimi öğretmenlerin de aileleri bilgilendirme ve bilinçlendirme etkinliklerini yerine getirmemeleridir. Amaca uygun etkinlik, işbirliği, özendirme, güdüleme, özveri gibi etkili öğretmenliğin gerekleri (Gordon, 1993) yeterince yerine getirilmemektedir. Öğretmenlerin aile üyelerini bilgilendirme ve bilinçlendirme etkinliklerinin sürekli olması önemlidir. Bu tür etkinlikler ana-baba-çocuklar arası anlayış ve etkileşimin gelişmesine katkılar getirdiği gibi tüm aile üyelerinin aile olgusunu ve birbirlerini doğru anlamlarına da katkılar getirmektedir.

Aile üyelerinden veya eşlerden birinin diğerlerine göre daha iyi görevlerde bulunması ve ekonomik durumunun daha yeterli olması yaşanan olgulardandır. Her türlü teknolojinin üretimi, tüm bilim adamlarının çabaları, insanların daha çok binası, daha çok parası, daha lüks evleri olsun diye değil, insanlar daha mutlu olsun diye gerçekleştirilmektedir. Diğer bir sorun, bireylerin dışarı ile aile içi ilişkileri karıştırmalarıdır. Dışarıda çalışan bir şahsın evdeki eşi ve çocuğu dört gözle gülümseyen babalarını / annelerini beklerken, anne veya babanın dışarıdaki anlamsız sorunları eve taşımaları ve huzurlu yuvalarını huzursuz hale getirmeleri ciddi bir davranış hatasıdır. Bir anne řu görüşlerini paylaşmıştır: “Eşim çalışıyor, ben iş bulamadım. Eşim lise mezunu ben ilkokul mezunuyum. Oğlum 12 yaşında Alman okuluna gidiyor, hafta sonunda da Türkiye’den gelen öğretmenin derslerine katılıyor. Alman okulunda Almanca sorunu yaşıyor, Türk okulunda da Türkçe’yi öğrenememe ve öğretmen ilgisizliği ile eve geliyor. Eşim işten sonra boş zamanını Türk kahvesinde geçiriyor, çoğu zaman yorgun argın geldiğinde de çocukların ve benim sorularımı azarlayarak cevaplandırıyor. Tabi tüm sorunlarla baş etmek yetersiz eğitimimle bana kalıyor”. Bu annenin yakınmalarını değişik ifadelerle diğer annelerde de görmek mümkündür.

Ataerkil ailelerde büyüyen ana ve babalar aynı havayı kendi ailelerinde de yaşatmayı sürdürmektedirler. Görüşlerini belirten çoğu anne (özellikle eğitim seviyesi yüksek olanlar), ailede baba korkusu yaşandığını, yeterli iletişim kurulamadığını, çekinme ve korkudan eğitim ve yanlış arkadaş sorunlarını aile büyüğüyle (baba, büyükbaba, amca) paylaşamadıklarını, sonuçta sorunların katlanarak büyüdüğünü belirtmiştir. Gerçekte ise ailelerden, okullardan şiddet,

nefret, baskı, korku ve iletişimsizlik ögelerini kaldırmadan mutlu aile modelini oluşturmak zordur. Yurt dışında bulunmanın yalnızlık vb. psikolojik olumsuzlukları da buna eklenince evi, parası olmasına rağmen istenen mutluluğu yakalayamayan aileler artmaktadır. Üstelik bu tür ortamlarda büyüyen çocuklar, bu tür duygu ve davranışları öğrenmekte ve daha sonra bunları kendi davranışlarında göstermektedirler.

Kültürel Etkinlikler ve Dil Öğretimi

Yurt dışındaki Türk çocukları iki dili de tam olarak bilememe sorunu yaşamaktadır. Bir çocuğun öncelikle kendi ana dilini öğrenmesi gerekir. Ana dilini iyi öğrenen çocukların diğer dilleri daha kolay öğrenebildikleri görülmektedir (Baytekin, 1992). Rus filolog ve pedagogu Uşinski Konstantin Dmitriyeviç (1824-1871) yabancı dil öğrenmede ana dili balık tutma fiilindeki oltaya benzetir.

Dilleri tam olamamak bilememek karıştırılarak cümle kurulmasına neden olmaktadır. Dil yetersizliği, yarım bir dil bilgisi;

- yeterince konuşamamaya,
- öğretmenle ve diğer çevreyle iletişim kuramamaya,
- okula ilgi duymamaya ve derslerde başarısız olmaya ve

birçok psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Dille İlgili güzel sözler

- “Türkçem, benim ses bayrağım.” (F. H. Dağlarca)
- “Türkçe, ağzımda annemin sütüdür. (Yahya Kemal)
- "Bir ulusun gerçek yurdu, onun dilidir. Dil, ulusal dileği

belirten güçlü bir varlıktır. Ulusal dil yok olunca, ulusal duygu da çok geçmeden yitirilebilir. (Wilhelm Humbold)

• “İnsanın ana dilini yitirmesi, merkez kişiliğinin yok olması demektir. (Peter Weis)

• Tüm cinayetler, dil adına bir insanın ana dilini yok etmekle başlar.” (Roland Barthen)

Evde ve okulda çocuğun ana dilini iyice öğrenmesi sağlanmalı, sonra yaşanan ülkenin dili yeterince öğrenmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Türkçenin öğretilmesi için öncelikle onun sevdirmesi gerekir. Bunun için evde, okulda başka yerlerde şiir okuma, kitap okuma etkinlikleri düzenlenmeli, ana babalar Türkçe’yi yerinde ve güzel konuşarak hem sevdirmeli hem de

öğretmeye çalışmaldırlar. Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerinin öğretilmesinde Türkiye'den gönderilen öğretmenlerin önemli katkıları bulunmakta, bu nedenle Türk öğretmenlerce verilen derslere Türk çocuklarının devamı gerekli görülmektedir (Aydın, 2008; Can, 2008). Türk öğretmenlerden Türk çocukları için yeterli desteğin alınması için öğretmenlerin yaşadıkları tüm problemlerin çözülmesi de gerekmektedir (Aydoğın, 2008).

Yurt dışında da dernekler vb. sivil toplum örgütlerinin eğitsel, kültürel ve sportif amaçlı etkinliklerinden yararlanılmalıdır. Bu kuruluşlar / dernekler aile eğitimi yanında her türlü gerekli diğeri eğitim seminerleri de verebilirler. İlgili ülkenin eğitim otoritelerince, yabancıların dil ve kültürel eğitimleri, bankacılık, emlak alımı-satımı, boş zamanları değerlendirme vb. konularda seminerler ve konferanslar düzenlenmesi sağlanmalıdır. Bu dernek ve hayır kurumlarının etkinliklerine hem katılmalı hem de buralarda görevler alınmalıdır. Sivil toplum örgütlerinin etkinliklerine katılarak;

- a. Boş zamanlar yeterince değerlendirilmiş olacak,
- b. Türkçenin ve kültürel değerlerin öğrenilmesi sağlanacak,
- c. Psikolojik rahatlama olanakları bulunmuş olacak,
- d. Zamanı ve parayı gereksiz harcamanın önü alınmış olacak,
- e. Çeşitli etkinliklere katılmakla kişilerin yeteneklerini fark etmeleri ve geliştirmeleri desteklenecek, ve
- f. Etkinliklerde görev ve sorumluluklar üstlenerek bireylerin rahatlamaları ve özgüvenlerini geliştirilmeleri sağlanmış olacaktır.

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Okul, öğretmen, sivil toplum örgütleri vb. etkenler, aileye destek unsurlardır. Çocuklar için ana babanın yerini tutacak başka bir unsur bulunmamaktadır. Çocuğun eğitimi, sadece okulun ve öğretmenin sorumluluğuna yüklenecek kadar basit ve kolay değildir. Temel sorumluluğu ana babalar almadan çocuğun eğitimi gerçekleştirilmeye mümkün değildir. Çocuğun eğitiminde aile temel, aile dışı faktörler ise destek unsurları oluşturur. Bu etkenler arasında Türk temsilciliklerinin de vatandaşlarımızı bilgilendirme ve bilinçlendirme sorumlulukları vardır.

Türkiye'den gelen öğretmenler belirli zaman ve mekanlarda Türkçe ve Türkçe Kültür Dersleri vermektedirler. Bu öğretmenlerin gerek okul idareleri ile

gerekse okullardaki diğer öğretmenlerle iletişim içerisinde bulunmaları, çocukların eğitimleriyle ilgili ilişkiler geliştirmeleri önem arz etmektedir.

Eğitim hayatın vazgeçilmez süreci olup doğal olarak bu süreç yaşanırken sorunları da olacaktır. Yurtdışında bulunan Türk ailelerinin de çocuklarıyla ilgili eğitim sorunları olmakla birlikte eğitimsel sorumlukları da vardır. Yurtdışında bulunan Türk çocuklarının eğitim sorunları arasında okullardaki eğitim dilini tam olarak bilmemelerinden kaynaklanan başarısızlık, bu dili öğrenenlerden bir bölümünün de ana dillerini bilememe, Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerine ilgisizlik ve devam etmeme ile kültürel ilişkilerinde yetersizlik sorunları bulunmaktadır. Esasen yurt dışındaki Türk çocukları iki dili de yeterince bilememe sorunu yaşamaktadırlar. Bir çocuğun öncelikle kendi ana dilini öğrenmesi gerekir. Ana dilini iyi öğrenen çocukların diğer dilleri daha kolay öğrenebildikleri görülmektedir. Bir başka ifadeyle, yaşanan ülkenin dilini iyi öğrenemeyen çocukların kendi ana dillerini de tam olarak bilemedikleri bir gerçektir.

Ailelerin çocuklarıyla ilgilenmeme, bilgilenme ve bilinçlenme etkinliklerine katılmama, iletişimsizlik ve aile ilişkilerinde kopukluk sorunları da vardır. Çocuğun yeterince tanınması ve gelişim özelliklerinin bilinmesine yönelik seminer ve diğer bilgilendirme etkinliklerinin yetersizliği yanında veli, çocuk ve öğretmen ilişkilerinde dikkat edilecek noktalarda bilgilendirme çalışmalarının yapılmaması ya da velilerin bu tür toplantılara düzenli olarak katılmamaları da paylaşılan sorunlardandır.

Öneriler

Okul Eğitimi İle İlgili Öneriler

Yurt dışındaki Türk vatandaşlarının, yaşadıkları ülkelerin eğitim sistemlerini, imkanlarını, ebeveynlere ve çocuklara düşen sorumlulukları bilmeleri önemlidir. Bunun için Türk temsilcilikleri ve yaşanan ülkenin eğitim yetkilileri ile işbirliği yapılarak eğitim sisteminin yeterince öğrenilmesi, velilerin ve öğrencilerin görevleri ve hakları konularında bilgilendirilmeleri gerekir.

Türk vatandaşlarının ve çocuklarının uyum ve eğitim sorunları en temel sorunlardandır. Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerinin öğretmenlerce titizlikle yürütülmesi yanında ailelerin de çocuklarını bu tür programlara aksatmadan ve

ihmal etmeden göndermeleri büyük önem taşıtmaktadır. Buna ilaveten, ihtiyaç duyulan bölge ve Őehirlerde okul-aile birliklerinin de desteğiyle Türk temsilcilikleri ve Türk ğretmenlerinin koordinasyonunda ilgili ülkenin eğitim dili, matematik gibi derslerden kurslar düzenlenerek çocukların başarı seviyeleri yükseltilmelidir.

Çoğu zaman farklı yaş gruplarındaki öğrenciler aynı sınıfta Türkçe ve Türkçe Kültür Derslerini almak durumunda kalmaktadırlar. Derslerden beklenen verimin alınması için bireysel farklılıkların dikkate alındığı eğitim ortamlarına yer verilmelidir. Öğrencilerin ihtiyaçları ve seviyelerinin dikkate alındığı eğitim imkanları oluşturulmalıdır. Türk ğretmenlerinin birleştirilmiş sınıflarda üretim dersi vermede yaşadıkları yetersizlikleri giderici önlemler de alınmalıdır.

Aile Eğitimi İle İlgili neriler

Türk çocuklarının eğitim-öğretimleri esnasında çeşitli sorunlar yaşadıkları daha önce dile getirilmişti. Bunda ailelerin yeterli bilgi ve bilinç düzeyinde olmamalarının ve yaşanan ülke / eyalet / bölgenin eğitim sistemini bilmemelerinin rolü büyüktür. Bu eksikliği gidermek amacıyla, Türkiye cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığının ğretmenler gönderme yanında, ailelerin ve öğrencilerin bilgi ve bilinç seviyelerini artırmak ve karşılaşacakları olası sorunlara karşı hazırlamak amacıyla sadece onlara destek hizmeti verecek rehberler ve psikologlar da göndermelidir. Bu sayede aslında iyi okullara gidebilecekken eksik ya da yanlış yönlendirme sonucu farklı okullara giden hatta okul eğitimi dışında kalan öğrenciler bu olumsuzluğa düşmemiş olacaklardır. Danışman pozisyonunda olacak bu kişilerin Türk vatandaşlarını sık sık ziyaret ederek aile bağlarının güçlendirilmesine yapacakları katkı da unutulmamalıdır.

Yurt dışında ebeveynlerin, kahvelerde ya da başka yerlerde amaçsız / yararsız sohbetlere ayırdıkları zamanları evlerine, eř ve çocuklarına ve onların eğitimlerine ayırmaları gerekir. Pişmanlık duymayacakları bir geleceğe hazırlamanın ancak onların başarılarıyla ilgilenerak mümkün olacağı unutulmamalıdır. Yurt dışında para kazanma ve aile geçimini sürdürme çabaları yaşanırken, aile bütünlüğü ve mutluluğundan taviz verecek ihmallere yer verilmemelidir. Yurt dışında da çocuğun mutlaka başarılı olabileceği unutulmamalıdır. Başarmanın ve öğrenmenin zevkini çocuklara tattırarak eğitimlerine destek olunmalıdır.

Türkiye’den getirilen ve aileye katılan gelin veya damatların, -geldikleri ailelere göre- sosyo-ekonomik durumlarının yetersiz olması, aile ilişkilerinde mutsuzluk kaynağı olmamalıdır. “İnsan” olmanın zaten başlı başına bir değer olduğu, ekonomik yetersizliğin bu temel değerle karşılaştırılmayacak ve bunun yerine konulamayacak kadar önemli olduğu bilinmelidir. Aileler kızlarıyla, oğullarıyla, eşleriyle, gelinleriyle, damatlarıyla ve tüm dostlarıyla oluşturdukları mutluluklarını sosyo-ekonomik farklılıklara kurban etmemelidirler.

Çocuk eğitiminde bilgi, ilgi, sevgi, saygı, hoşgörü ve sabır temel kavramlardır. Çocuğun hep yanlışları değil, doğru davranışları da görülmeli ve ödüllendirilmelidir. Bu amaçla çocuklara maddi ve manevi ödüller verilebilir. “Aferin”ler, onlarla daha çok birlikte olmalar, birlikte gezmeler onlar için birer manevi ödüldür. Çocukların aileleriyle birlikte geçirdikleri güzel zamanlar da onlar için birer ödül niteliğindedir.

Yurt dışında öğrenim gören çocukların daha fazla ilgiye gereksinimleri olduğu, bu gereksinimler ailede karşılanamazsa başka arayışların olabileceği, bunun da istenmeyen sonuçlar doğurabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk tüm düşünce ve duygularını ailesiyle paylaşabilmelidir. Ailesiyle paylaşacağı şey çok olan çocuğun dışarıda paylaşacakları az olacaktır. Çocuğun paylaşacakları arasında ana babanın hoşlanmadığı şeyler olduğunda, hiddete, şiddete ve baskıya yönelmeden bunun sebepleri araştırılmalı, çocuğun daha doğru davranışa yönelmesinin gerekleri örneklerle paylaşılmalıdır.

Ana babalar yurt dışında bulunmanın koşullarını da dikkate alarak çocuklarıyla ilişkilerinde daha hoş görümlü, şiddetten uzak ve destekleyici olmalı, pedagojik ve iletişimci tutumlar sergilemelidirler. Bu konularda ebeveynler önce kendi eğitimsel yetersizliklerini gidermelidirler. Çocukların huysuz, hırçın, şiddetten uzak davranışlar sergilemeleri isteniyorsa öncelikle onların çevreleri ve aile ortamları buna göre düzenlenmelidir.

Ailede herkes “ben değerliyim” duygusunu yaşamalıdır. Ailenin her bir ferdine en güvenli ve en huzurlu yerin aile olduğu hissettirilmelidir. Sorumluluklar da hayatın zorlukları da aile içerisinde öğretilmeli, hayatın sorunlarla dolu olduğu ama bu sorunların çözülebileceği inancı verilmelidir. İletişim kurmayı, paylaşmayı, sevgiyi, saygıyı ve mutluluğun yollarını kişi ailede öğrenmelidir. Ailede bunlar yaşanmalı ki çocuk çevresine sevgisini, saygısını sunabilsin, çocuk bunlarla büyümeli ki başkalarıyla iletişim kurabilsin ve çevresine mutluluk verebilsin.

Ailede yargılayıcı dil yerine betimleyici / tasvir edici dil kullanılmalı, öğüt vermek yerine çözüm önerileri sunulmalı; emir cümleleri kurarak “yap”, “getir”, “oku” yerine, “yapalım”, “getirmemiz halinde..”, “okumamızın sonucunda...” gibi “biz” ve “paylaşım” ifadeleri tercih edilmelidir.

Ailede herkesin farklı birer birey olduğu kabul edilmeli, birisi diğeriyle ya da başkalarıyla karşılaştırılmamalı ve yarıştırlmamalıdır. Herkesin düşünce ve duygusuna saygı duyulmalı, sorunların çözümünün büyüklerin beklediği çözüm yöntemi olmayabileceği unutulmamalıdır. Çocukların / gençlerin özsaygılarını geliştirmek için ailelerin ve eğitimcilerin işbirliğiyle gerekli önlemler alınmalı, onlara güven ve destek ortamları sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Arslan, M. (1999), “Almanya’daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitim ve Alman Toplumuna Uyum Sorunları “, **TÖMER Dil ve İnsan Dergisi**, 3, 18; 31-39.
- Aydın, A. (2008). “Almanya ve Belçika’daki Türk Öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. **I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi “Eğitim ve Kültür”**. (Belçika, Antwerp: 22-23 Şubat 2008), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1,165;106-114.
- Aydoğan, İ. (2008). “Yurtdışına Gönderilen Öğretmenlerin Sorunları (KKTC Örneği)”. **I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi “Eğitim ve Kültür”**. (Belçika, Antwerp: 22-23 Şubat 2008), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1,165; 220-235
- Baytekin, Ç. (1992), Yurtdışında Öğrenim Gören Öğrencilere Uygulanan Türk Dili Öğretimi. **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Binbaşoğlu, C. (1997). “Çocuk Eğitiminde Anne ve Babanın Etkileri”, **Çağdaş Eğitim**, 22, 230, (Mart 1997); 14-16.
- Bingöl, A. S. (2007). “Bingöl. “Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Dönük Eğitim Politikaları ve Uygulamaları: Almanya ve Hollanda Örneği”. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, **16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi** (5–7 Eylül 2007);.396-403.
- Can, M (2008). “Yurtdışında Bulunan Türk Çocuklarının Eğitimi ve Uyumunda Öğretmenlerin Sorumlulukları”. **I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi “Eğitim ve Kültür”**. (Belçika, Antwerpen: 22-23 Şubat 2008), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1,165; 286-302
- Cırtlı, H.H. (2000). "Ana Kucağında Demokrasi", **Çağdaş Eğitim**, 25, 266, (Haziran 2000);.30-31.

Can, N. & Can, M. / Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 1, (2009): 112-130

- Çetinkaya, B. (2004). **Ruhsal Açıdan Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Foulquie, P. (1994) **Pedagoji Sözlüğü**, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Gordon, T. (1993). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**, Çev: E.Aksay ve B.Özkan, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Gordon, T. (1989). **Etkili Ana Baba Eğitimi**. (Çev:Serra Cider), İstanbul: Özal Basımevi
- Ohlsen , M.M. , A. M. Horne and C.F. Lawe (1988). **Group Counseling**. Third Ed. Holt Rinehard Winston Inc.
- Parman, T. (2000). **Ergenlik Ya da Merhaba Hüzün**. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Temel, Z. F. ve A. B. Aksoy (2001). **Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (1994). “Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları”. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 27, 1; 61-67.
- Turan, K. (1997). **Almanya’da Türk Olmak**. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, 103.